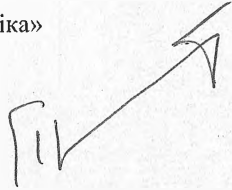

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»

ЛИЛИК ВІКТОР АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 336.14.027:628.4.032]:343.1(043.5)

**МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЦІЛЬОВОГО ВИКОРИСТАННЯ
БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ, ВИДІЛЕНИХ НА РОБОТУ З ВІДХОДАМИ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Приватному вищому навчальному закладі «Львівський університету бізнесу та права» Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник доктор юридичних наук, доцент,
Ортинська Наталія Володимирівна,
Інститут гуманітарних та соціальних наук
Національного університету «Львівська політехніка»,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Мовчан Анатолій Васильович,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності

кандидат юридичних наук
Грицак Христина Михайлівна,
Івано-Франківське відділення Управління виконавчої
дирекції Фонду соціального страхування України в
Івано-Франківській області,
начальник

Захист відбудеться «29» листопада 2019 р. о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.05.23 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79008, м. Львів, вул. Князя Романа, 1/3, ауд. 304 XIX навчального корпусу).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1).

Автореферат розіслано «27» листопада 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. М. Коваль

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Нині в Україні спостерігаємо трансформацію суспільно-політичних та економічних процесів, які, своєю чергою, створили умови для подальшого реформування наявної правової системи в напрямі європейських стандартів, а також зумовили активізацію наукових досліджень із використанням передового досвіду країн світу в яких такі реформи були успішними.

Сучасні реалії нашого життя засвідчують потребу приділяти особливу увагу питанням безпеки нашої держави, зокрема й економічної, на яку впливають чинники законодавчого, нормативно-правового та організаційного характеру, ефективність діяльності контролюючих і правоохоронних органів. Найбільшою загрозою економіці країни виступає неефективне використання бюджетних коштів усіх рівнів. Незважаючи на достатньо скоординовану державну політику щодо протидії кримінальним правопорушенням у бюджетній сфері, їхній рівень залишається досить значним, зокрема в таких галузях, як будівництво, реконструкція та ремонт державних об'єктів, дорожнє господарство, житловий фонд, сфера житлово-комунального господарства тощо.

Статистичні дані свідчать про поступове зменшення кількості кримінальних проваджень, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів, відповідальність за які передбачена ст. 210 КК України. Однак досить тривожним є те, що здебільшого по таких кримінальних провадженнях нікого не притягають до відповідальності, а самі провадження або закривають, або взагалі щодо них не ухвалюють ніяких рішень. Наприклад, у 2013 р. було зареєстровано 48 випадків пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів, лише в 10-ти з них повідомлено про підозру, закрито 91 провадження, а по 39 рішення не ухвалено. У 2014 р. зареєстровано 34 такі випадки, лише в 1-му повідомлено про підозру, 20 проваджень закрито, а по 33 рішення не ухвалено. У 2015 р. ця цифра становила 24/1/11/23, у 2016 р. – 14/0/4/14, у 2017 р. – 21/3/13/18, а у 2018 р. – 18/3/7/15 відповідно.

Теоретичним підґрунтям нашого дослідження стали праці як вітчизняних, так і зарубіжних учених-криміналістів, а саме: Т. Авер'янової, Ю. Аленіна, О. Баєва, В. Бахіна, Р. Белкіна, В. Берназ, В. Весельського, А. Волобуєва, Л. Драпкіна, В. Журавля, А. Іщенко, В. Коновалової, Н. Клименко, В. Лисенка, В. Образцова, М. Погорецького, М. Порубова, М. Сегая, Г. Матусовського, Д. Сергеевої, В. Тіщенко, Л. Удалової, К. Чаплинського, В. Шепітька, М. Шумила, Б. Щура, М. Яблокова та інших.

Проблеми нецільового використання бюджетних коштів та порушень бюджетного законодавства вивчали Р. Довбаш, В. Корж, О. Курман, Ю. Маслак, А. Меденцева, Г. Мудрецька, В. Нечитайло, Н. Ортинська, О. Олійник, Н. Остап'юк, І. Писарчук, Б. Романюк, А. Мовчан, Х. Грицак, В. Руфанова, Р. Степанюк, О. Титаренко, О. Тихонова, В. Черней, С. Чернявський тощо.

Актуальність пропонованої дисертаційної роботи зумовлена потребою розроблення нових підходів до розслідування нецільового використання бюджетних коштів, спричиненого процесами інформаційної глобалізації, унаслідок якої видозмінюються способи вчинення вищевказаного злочину та сліди протиправної діяльності. Окрім того, немає і фундаментальних наукових розробок щодо організаційно-тактичних основ розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами, у світлі чинного кримінального процесуального законодавства та досягнень науково-технічного прогресу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано з урахуванням положень Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 роки, Плану заходів МВС України, спрямованих на реалізацію норм Кримінального процесуального кодексу України, затвердженого наказом МВС України від 08.08.2012 р. № 685 (п. 6 розділу «Правові засоби боротьби зі злочинністю»); у межах науково-дослідної роботи Приватного вищого навчального закладу «Львівський університет бізнесу та права». Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради ПВНЗ «Львівський університет бізнесу та права» протокол № 51/3 від 29 жовтня 2015 року; уточнена - протокол №7 від 25 лютого 2016 року.

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертації полягає в комплексному вивченні та розробленні науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення методики розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами. Для реалізації цієї мети окреслено такі основні *завдання*:

- дослідити стан наукової розробленості протидії нецільовому використанню бюджетних коштів та належному поводженню з відходами;
- виокремити криміналістично значущі елементи, що характеризують нецільове використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами та охарактеризувати їх;
- визначити типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами, на підставі чого запропонувати систему типових слідчих версій та алгоритм дій слідчого;
- на підставі узагальнення матеріалів кримінальних проваджень та анкетування слідчих визначити тактичні завдання досудового розслідування, окреслити особливості взаємодії під час розслідування;
- розкрити специфіку проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами;
- визначити типові слідчі ситуації наступного етапу розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами,

на підставі чого запропонувати систему типових слідчих версій та алгоритм дій слідчого;

– визначити особливості використання спеціальних знань під час досудового розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами.

Об'єкт дослідження - сукупність специфічних суспільних відносин, що виникають у процесі досудового розслідування злочинів, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами.

Предметом дослідження є методика розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами.

Методи дослідження. У процесі написання дисертації використовували філософські, загальнонаукові та спеціальні методи, що забезпечили об'єктивне сприйняття досліджуваного предмета в його єдності з іншими правовими явищами.

Діалектичний метод дав змогу скласти цілісне уявлення про становлення та криміналістичне забезпечення протидії нецільовому використанню бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами (підрозділи 1.1, 1.2). *Догматичний метод* застосовували для тлумачення юридичних та фінансово-правових категорій, уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження (розділ 1). Для розкриття етапів розвитку бюджетного законодавства, практики протидії злочинам у бюджетній сфері, а також еволюції поглядів учених на проблеми розслідування використовували *історико-правовий метод* (підрозділи 1.2, 3.1). *Формально-юридичний метод* використовували під час аналізу норм чинного кримінального, кримінального процесуального, оперативно-розшукового та іншого законодавства України (підрозділи 1.1, 1.2). *Формально-логічні методи* дозволили детально усвідомити сутність криміналістичної характеристики злочину, визначити її основні структурні елементи, висунути слідчі версії та окреслити тактичні завдання досудового розслідування (підрозділи 1.2, 2.1, 3.1), сформулювати висновки та пропозиції за темою дослідження. *Системно-структурний метод* застосовували під час розгляду способу вчинення злочину, характеристики особи злочинця, специфіки предмета посягання та слідової картини з виокремленням відповідних класифікаційних ознак, а також для визначення змісту слідчих ситуацій на початковому та наступному етапах розслідування (підрозділ 1.2, 2.1, 3.1). *Статистичний та соціологічний методи* уможливили з'ясування думки працівників окремих правоохоронних органів щодо сучасного стану протидії досліджуваному виду злочину та проблемних питань реалізації положень кримінального процесуального законодавства України, дали змогу визначити прогалини в організаційному й тактичному забезпеченні проведення окремих слідчих (розшукових) дій (розділи 1–3).

Емпіричну базу дослідження становлять матеріали вивчення кримінальних проваджень про злочини, передбачені ст. 210 КК України, що перебували в провадженні органів досудового розслідування впродовж 2013–2018 рр.; дані анкетування слідчих органів досудового розслідування Національної поліції України; судова та слідча практика, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Державної аудиторської служби України, Державної фіскальної служби України за 2013–2018 рр.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертації сформульовано низку нових положень, висновків і рекомендацій, що характеризуються науковою новизною та мають важливе теоретичне й практичне значення для науки криміналістики, теорії кримінального процесу та юридичної практики, зокрема:

вперше:

- на основі матеріалів кримінальних проваджень, вироків судів та систематизації статистичних даних досліджено сучасний стан розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами, та виокремлено специфічні особливості, що утруднюють розслідування: специфіка формування видатків бюджету, специфіка роботи з відходами та їхні види, необхідність використання спеціальних знань;

- розроблено алгоритми дій слідчого залежно від слідчих ситуацій, що виникають під час розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами;

удосконалено:

- окремі положення вчення про механізм злочину та відображення слідів злочину в навколишньому середовищі;

- криміналістичну характеристику злочинів, пов'язаних із порушенням бюджетного законодавства та розуміння змісту її окремих структурних елементів (предмета злочину, способу вчинення злочину, особи злочинця та слідів злочину);

- методи виявлення та фіксації криміналістично значущої інформації про нецільове використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами;

- рекомендації щодо організації та проведення окремих слідчих (розшукових) дій (огляду, допиту, обшуку);

- положення щодо форм використання спеціальних знань під час досудового розслідування нецільового використання бюджетних коштів;

дістали подальший розвиток:

- учення про форми взаємодії органів досудового розслідування Національної поліції України з оперативними підрозділами Національної поліції України, Державною казначейською службою України, Державною аудиторською службою України, Державною фіскальною службою України, Державною екологічною інспекцією України та іншими контролюючими органами;

- погляди на розуміння типової слідчої ситуації та типової слідчої версії, а також їхнє значення для формування окремої криміналістичної методики.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені у дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у:

– *науково-дослідній роботі* – сформульовані та викладені теоретичні положення, узагальнення та рекомендації мають як загальнотеоретичне, так і прикладне значення для наук кримінального процесуального права, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності. Вони сукупно утворюють підґрунтя для подальшого вдосконалення й розвитку методики розслідування окремих видів злочинів;

– *навчальному процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Криміналістика», «Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень», а також у процесі підготовки підручників, посібників, лекцій і методичних матеріалів, під час проведення семінарських і практичних занять із кримінального процесу та криміналістики;

– *практичній діяльності* – положення й висновки дисертації можуть бути використані для формування фахової правосвідомості здобувачів вищої освіти юридичних ЗВО та працівників органів досудового розслідування Національної поліції України.

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана здобувачем самостійно, є особистим дослідженням, а отримані результати мають наукову новизну.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення дисертації неодноразово доповідались та обговорювались під час таких міжнародних науково-практичних конференцій: «Сучасне державотворення та правотворення: питання теорії та практики» (м. Одеса, 8–9 грудня 2017 р.); «Актуальні проблеми прав людини, держави та вітчизняної правової системи» (м. Дніпро, 6–7 квітня 2018 р.); «Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри» (м. Суми, 25–26 квітня 2018 р.); «Актуальні питання реформування правової системи України» (м. Дніпро, 6–7 липня 2018 р.); «Особливості розвитку публічного та приватного права в Україні» (м. Харків, 20–21 липня 2018 р.).

Публікації. Основні результати дослідження викладено в десяти публікаціях, зокрема: п'яти статтях (із них чотири – у фахових наукових виданнях України та одна – у періодичному виданні іншої держави) та п'яти тезах виступів на науково-практичних заходах.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять сім підрозділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 239 сторінок, із них 183 – основного тексту, 23 сторінки – список використаних джерел (усього 244 найменування), 4 додатки розміщені на 8 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, висвітлено ступінь вивчення проблеми і зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету й завдання, об'єкт, предмет та методологічні засади дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано відомості про апробацію результатів дослідження, публікації, структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правова характеристика нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Стан наукової розробленості проблеми нецільового використання бюджетних коштів та поводження з відходами»* бюджет визначено як засіб розв'язання різних потреб адміністративно-територіальних одиниць України, що вимагає належного контролю з боку держави особливо щодо ефективності процесу його витрачання. Зазначено, що на сьогодні економічні потреби людства стали визначальним чинником для генерування різноманітних відходів, які негативно впливають на екологічну ситуацію та стан здоров'я населення. З огляду на це, частина бюджетних коштів обов'язково повинна виділятися на роботу з відходами, і для цього в нашій державі функціонує досить дієвий метод – програмно-цільове планування бюджету. Складність відносин у бюджетній сфері, їхнє регулювання значною кількістю нормативно-правових актів, а також велика кількість бухгалтерських та звітних фінансових документів створюють умови для зловживань у вигляді нецільового використання бюджетних коштів.

Зважаючи на те, що діяльність у бюджетній сфері є об'єктом різногалузевих досліджень, як основу для подальшої наукової розвідки проаналізовано погляди представників економічних наук, державного управління та адміністративного права, кримінального права та кримінології, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності. Представники останньої групи досліджували питання розслідування порушень бюджетного законодавства (Р. Л. Степанюк), розслідування викрадень бюджетних коштів (Г. В. Мудрецька), розслідування розкрадань бюджетних коштів у вугільній промисловості (О. Ю. Камишанський), розслідування злочинів, пов'язаних із використанням бюджетних коштів в агропромисловому комплексі (В. В. Кікінчук), діяльність оперативних підрозділів у протидії нецільовому використанню бюджетних коштів (І. В. Писарчук). Окрім того, вивчали праці представників медичних, економічних та юридичних наук щодо проблеми поводження з відходами в Україні. Констатовано, що питання методики розслідування злочинів, пов'язаних із неправомірним поводженням із відходами, фрагментарно розглядали в межах досліджень щодо злочинів проти довкілля (С. О. Книженко, О. В. Одерій та Ю. М. Туровець).

Підсумовано, що в Україні на сьогодні діє система суб'єктів запобігання злочинам, пов'язаним із нецільовим використанням бюджетних коштів (які

визначають державну політику в цій сфері; які координують діяльність правоохоронних органів; які здійснюють правоохоронну діяльність; які впливають на стан запобігання цьому негативному явищу). Проте, наукових розробок, які б стосувалися методики розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами, немає, що певною мірою має негативний вплив на стан протидії цьому суспільно шкідливому явищу.

У підрозділі 1.2 «Криміналістична характеристика нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами» обстоюється теза про те, що протидія злочинам у бюджетній сфері й надалі повинна залишатися пріоритетним завданням забезпечення економічної безпеки нашої держави. На підставі аналізу наукової літератури, законодавства та судово-слідчої практики до основних елементів криміналістичної характеристики нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами, віднесено: предмет посягання, типові способи вчинення злочину, особа злочинця та сліди злочину.

У досліджуваному виді злочину предметом посягання виступають витрати бюджету (державного чи місцевих), до якого належать видатки з бюджету, кредити з бюджету, погашення боргу та розміщення коштів на депозитах, придбання цінних паперів. Охарактеризовано основні ознаки бюджетних коштів та наголошено на необхідності правильного й однозначного тлумачення цього поняття, що є однією з умов розроблення окремої криміналістичної методики. Окрім того, у досліджуваному випадку має значення також розмір цих бюджетних коштів – великий та особливо великий залежно від частини ст. 210 КК України. Спосіб вчинення злочину розглянуто через призму наявності в діях підозрюваного типових способів підготовки, безпосереднього вчинення та приховування нецільового використання бюджетних коштів. Усі способи взаємопов'язані та зумовлені відступом службової особи від визначеного законодавством порядку виконання бюджету.

Розглянуто особу злочинця, під якою розуміємо службову особу з певними повноваженнями щодо бюджетних коштів та подано його класифікацію: 1) розпорядник бюджетних коштів; 2) отримувач бюджетних коштів; 3) службова особа, яка не є розпорядником бюджетних коштів, але має повноваження щодо їхнього використання; 4) службова особа контролюючих органів. Розглянуто можливість нецільового використання бюджетних коштів у співучасті. Типові сліди злочину традиційно проаналізовано з позиції наявності ідеальних та матеріальних слідів. Ідеальні сліди нецільового використання бюджетних коштів слідчий може отримати з пам'яті свідків та підозрюваного, а як основний матеріальний слід - документи.

Розділ 2 «Організація початкового етапу розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Типові слідчі ситуації та слідчі версії початкового етапу розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами» обґрунтовано тезу, що саме на початковому етапі

розслідування закладаються фундаментальні основи для встановлення об'єктивної істини в кримінальному провадженні, виявляється та збирається велика кількість доказів. Обсяг процесуальних дій, які повинен виконати слідчий на цьому етапі, залежить від слідчої ситуації. За основу для виділення типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами, запропоновано брати один елемент (обставину події) та наявність інформації про нього з певного джерела.

Виокремлено три типові слідчі ситуації, що виникають на початковому етапі розслідування нецільового використання бюджетних коштів, окреслено стратегічні, проміжні та тактичні завдання для кожної ситуації, а також запропоновано алгоритм дій слідчого, спрямований на вирішення цих завдань. Розглянуто об'єктивні та суб'єктивні чинники, що впливають на розв'язання слідчих ситуацій. З урахуванням загальнотеоретичних положень криміналістики про систему слідчих версій запропоновано загальні та окремі типові версії, які слідчий може висувати та перевіряти.

У підрозділі 2.2 «Особливості взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами на початковому етапі розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами» розглянуто питання планування розслідування таких злочинів та налагодження взаємодії слідчого з іншими суб'єктами. До завдань планування віднесено: 1) визначення правильних шляхів розслідування злочинів; 2) забезпечення об'єктивності, повноти та всебічності розслідування; 3) своєчасне застосування науково-технічних і тактичних прийомів криміналістики з урахуванням особливостей кожного кримінального провадження; 4) забезпечення найбільш ефективного поєднання оперативно-розшукових заходів і слідчих (розшукових) дій під час розслідування злочину; 5) сприяння економії сил і засобів слідчого апарату.

Зазначено, що під час розслідування слідчий повинен приділяти належну увагу питанню взаємодії, у процесі якої він має відігравати керівну роль. Розглянуто особливості процесуальної та непроцесуальної (організаційно-тактичної) взаємодії слідчого з оперативними підрозділами, контролюючими в бюджетній сфері органами, спеціалістами та експертами.

У підрозділі 2.3 «Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами» проаналізовано передбачені КПК України способи збирання слідчим доказів під час розслідування та вимоги законодавця щодо цього. Визначено, що слідчому найбільш доцільно проводити як невідкладні процесуальні такі дії: тимчасовий доступ до документів, обшук, огляд документів, допити (свідків та підозрюваного). Охарактеризовано тактичні особливості їхнього проведення (з умовним розподілом на підготовчий, робочий та завершальний етапи), наголошено на тому, що насамперед слідчий має отримати доступ до документів, що містять інформацію, яка стосується використання бюджетних коштів, проаналізувати та зіставити їх.

Подано класифікацію свідків, яких може допитати слідчий під час розслідування цього виду злочину, окреслено тактичні завдання їхнього допиту та запропоновано типовий перелік запитань, які доцільно з'ясувати. Допит підозрюваного розглянуто з позиції наявності чи відсутності конфлікту. Вказано на особливості, які слідчий повинен урахувати, готуючись до його допиту, запропоновано та описано тактичні прийоми та комбінації, що можуть бути використані.

Розділ 3 «Особливості наступного етапу розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Типові слідчі ситуації та слідчі версії наступного етапу розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами» аргументовано потребу більш прискіпливої уваги з боку науковців до розроблення проблем наступного етапу розслідування, оскільки саме в цей період збирається основний масив доказової інформації щодо розслідуваної події. Однією з важливих обставин, що визначає діяльність слідчого на цьому етапі, є наявність підозрюваного, оскільки в такий спосіб визначаються подальші напрями розслідування. Описано типові слідчі ситуації, що виникають на наступному етапі розслідування, окреслено основні тактичні завдання слідчого для кожної з них та запропоновано типові слідчі версії, що потребують перевірки паралельно або разом із уже висунутими на початковому етапі.

У підрозділі 3.2 «Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій на наступному етапі розслідування та використання спеціальних знань» розглянуто організаційно-тактичні особливості проведення огляду місця події, одночасного допиту та відібрання зразків для проведення експертизи. Зазначено, що метою огляду місця події є зіставлення вказаної в документах інформації з реальними фактами. Описано типові ситуації, коли виникає потреба проводити одночасні допити (зазвичай вони пов'язані з розбіжностями в показаннях свідків і підозрюваного), а також ситуації, коли проводити одночасний допит не рекомендовано, запропоновано тактичні прийоми, які при цьому може використати слідчий. Подано алгоритм дій слідчого під час отримання зразків для проведення експертизи.

Істотну роль під час розслідування нецільового використання бюджетних коштів відіграє використання спеціальних знань. Наведено приклади процесуальної (залучення до процесуальних дій і проведення експертиз) та непроцесуальної (організаційної) форм їхнього використання. Проаналізовано організаційно-тактичні особливості призначення судово-економічної, почеркознавчої, будівельно-технічної експертиз та технічної експертизи документів. На підставі аналізу норм наказу Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змінами) подано перелік типових питань, які може запропонувати слідчий відповідному експертові для розв'язання.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове розв'язання наукової проблеми розроблення окремої криміналістичної методики. Одержані наукові результати дають підстави для висловлення пропозицій, що мають важливе теоретичне та практичне значення, зокрема:

1. Бюджетна система України являє собою сукупність державного та місцевого бюджетів. Вона пройшла такі етапи свого становлення: 1) початковий етап становлення (1992–1994 рр.); 2) етап часткового збалансування (1995–1997 рр.); 3) етап подальшого збалансування (з 1998 р. і дотепер). Головну роль у контролі за виконанням бюджетів зараз відіграє Державна казначейська служба України. Загалом відходи поділяють на: 1) відходи, які ефективніше використати дотувавши їхню переробку; 2) відходи, які ефективніше видалити з обігу ніж використати; 3) відходи, які неможливо використати внаслідок недосконалості технологій. Ознаками відходів є: наявність суб'єкта-власника; форма поводження з ними – утилізація чи видалення; відходами можуть бути речовини, матеріали і предмети, що утворилися в процесі виробництва чи споживання, а також товари чи продукція, що повністю чи частково втратила свої властивості.

Можна виділити такі періоди формування кримінальної відповідальності за нецільове використання бюджетних коштів: 1) виникнення кримінальної відповідальності за казнокрадство (середина XVIII–перша половина XIX ст.); 2) формування кримінальної відповідальності за розкрадання у сфері державної та громадської служби (середина XIX–початок XX ст.); 3) розвиток посягання на бюджетну систему як службових (посадових) злочинів (середина XX ст.); 4) установлення та дія кримінальної відповідальності за порушення законодавства про бюджетну систему (кінець XX–початок XXI ст.). До особливостей злочинів, пов'язаних із використанням бюджетних коштів, варто віднести: 1) об'єктом посягання виступають бюджетні відносини, бюджетний процес чи його складники; 2) злочини вчиняють під час виконання бюджету за видатками; 3) предметом виступають бюджетні кошти; 4) способом вчинення цих злочинів може бути нецільове використання бюджетних коштів; безпідставне завищення вартості товарів, робіт та послуг; службове підроблення документів; 5) суб'єктами можуть бути як розпорядники, так і одержувачі бюджетних коштів у процесі їх надання, отримання та використання; 6) вчиняються як умисно, так і з необережності; 7) переважає корислива мотивація; 8) заподіюють шкоду правам та інтересам громадян, суспільству та державі. На сьогодні в криміналістичній науці немає окремої криміналістичної методики розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами.

2. До основних елементів криміналістичної характеристики, що є основою для формування окремої методики розслідування нецільового використання

бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами, треба віднести: предмет посягання, спосіб вчинення злочину, особу злочинця та сліди злочину.

Предметом посягання є видатки з державного та місцевого бюджетів. Специфічними ознаками бюджетних коштів є: 1) соціальна ознака, яка полягає в тому, що вони є складником суспільних відносин, які виникають у процесі розподілу, перерозподілу й використання бюджетних коштів; 2) фізична ознака, яка акцентує, що ними виступають не будь-які речі матеріального світу, а лише грошові кошти; 3) юридична ознака, яка свідчить, що предмет злочинів, які розглядають, указані як обов'язкова ознака складу злочину в диспозиції ст. 210 КК України.

Як типові способи підготовки до нецільового використання бюджетних коштів варто назвати: 1) здійснення заходів, спрямованих на полегшення вчинення злочину, а також уникнення (відтягування) його виявлення; 2) забезпечення отримання відповідних коштів із бюджету (підготовка та укладення угод; складання для наступного подання у відповідні органи відповідних бухгалтерських, розрахункових та інших справжніх чи підроблених документів); 3) вивчення законодавства у сфері використання бюджетних коштів та поводження з відходами з метою визначення в ньому прогалин, якими можна скористатися; 4) отримання консультацій із цього приводу у фахівців чи осіб, які вчиняли подібні злочини; 5) створення фіктивних фірм, які будуть брати участь у конкурсі та «проводити» роботи, пов'язані з відходами.

Типовими безпосередніми способами вчинення є: 1) порушення спеціальних правил використання бюджетних коштів, установлених чинним бюджетним законодавством на певний період; 2) використання бюджетних коштів у готівковій формі через касу установи; 3) використання бюджетних коштів усупереч цільовому призначенню з оформленням їх на видатки за певною передбаченою бюджетом статтею (кодом) бюджетної класифікації при фактичному витрачанні на цілі, що не відповідають характеру витрат, які можуть здійснюватися згідно із цією предметною категорією видатків; 4) використання (витрачання) бюджетних коштів на фінансування певної статті класифікації видатків в обсягах, що перевищують межі витрат, установлених нормативно-правовими актами або плановими документами; 5) надання бюджетних коштів неналежним одержувачам; 6) тимчасове використання бюджетних коштів усупереч їхньому цільовому призначенню.

Як типові способи приховування злочину треба розглядати: 1) знищення або приховування документів, у яких відображено операції з бюджетними коштами, а також внесення в ці документи неправдивих відомостей (даних); 2) посилення на незнання того, що нормативні акти, якими службова особа керувалася, вже не дійсні; 3) посилення на технічну помилку виконавця розпорядження в коді статті видатків; 4) заява про викрадення документів, у яких відображено рух грошей і матеріальних цінностей; 5) знищення документів; 6) звільнення з роботи та виїзд в інше місце для проживання (на території України чи за кордон); 7) посилення на те, що в період видання та виконання рішення відповідна службова особа перебувала у відпустці (на лікарняному).

Типовою особою злочинця є службова особа з певними повноваженнями щодо бюджетних коштів. З урахуванням конкретного службового статусу і повноважень щодо бюджетних коштів усіх службовців, які можуть бути суб'єктами цього злочину, можна поділити на такі групи: 1) службові особи – розпорядники бюджетних коштів (головні розпорядники, розпорядники нижчого рівня, інші розпорядники нижчого рівня); 2) службові особи – одержувачі бюджетних коштів (керівники та інші службові особи підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності); 3) службові особи органів виконавчої влади, бюджетних установ, які не є розпорядниками бюджетних коштів, але мають повноваження щодо їхнього використання (керівники та заступники керівників органів державної влади, головні бухгалтери, керівники фінансово-економічних підрозділів бюджетних установ); 4) службові особи Міністерства фінансів України, місцевих фінансових органів, органів Державного казначейства України.

Основним джерелом доказової інформації щодо нецільового використання бюджетних коштів є документи, які доцільно згрупувати так: 1) документи, що стосуються установи чи організації, яка розпоряджається бюджетними коштами; 2) документи, що подають для отримання бюджетних коштів; 3) документи, що свідчать про виділення бюджетних коштів за певним напрямом; 4) банківські документи; 5) документи, що свідчать про провадження певної діяльності.

Носіями ідеальних слідів злочину можуть бути: 1) співробітники підприємств, установ та організацій, де безпосередньо було вчинено злочин; 2) співробітники підприємств та організацій, які виконували роботи, профінансовані за рахунок бюджетних коштів; 3) особи, з якими винну особу пов'язують особисті стосунки; 4) співробітники контролюючих органів; 5) інші особи, які випадково стали свідками злочинної діяльності.

3. Для початкового етапу розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами, характерними є такі типові слідчі ситуації:

1) досудове розслідування нецільового використання бюджетних коштів розпочате на підставі інформації, що міститься в матеріалах перевірки, проведеної контролюючим державним органом у бюджетній сфері;

2) досудове розслідування нецільового використання бюджетних коштів розпочате на підставі інформації, зібраної оперативним підрозділом;

3) досудове розслідування нецільового використання бюджетних коштів розпочате на підставі інформації, що міститься в матеріалах розслідування іншого злочину.

На початковому етапі розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами, можуть висуватися та перевірятися такі типові слідчі версії: 1) факт нецільового використання бюджетних коштів незаперечний; 2) має місце нецільове використання бюджетних коштів, що пов'язане із вчиненням іншого (-их) злочину (-ів); 3) має місце інший злочин (наприклад, передбачений ст. 211 КК України); 4) факт нецільового використання бюджетних коштів відсутній (має місце неправдиве повідомлення, інсценування,

адміністративний проступок тощо). Крім того, система типових окремих слідчих версій може охоплювати версії: 1) щодо способу вчинення злочину; 2) щодо суми завданих збитків (перебільшують 1 000 н.м.д.г., перебільшують 3 000 н.м.д.г.); 3) щодо предмета посягання (кошти державного бюджету, кошти місцевого бюджету); 4) щодо кількості злочинців (злочин вчинила одна особа, злочин вчинила група осіб); 5) щодо якісного складу злочинної групи (тільки службова особа; службова особа з головним бухгалтером, із працівником контролюючого чи правоохоронного органу тощо).

4. Під час планування розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами, перевагу варто надавати тим заходам, що забезпечують: 1) збереження слідів і доказів, яким загрожує зникнення; 2) перевірку всіх або кількох версій чи епізодів злочинної діяльності; 3) подальшу реалізацію плану розслідування; 4) отримання найбільш достовірної доказової та орієнтуючої інформації. Доцільно використовувати допоміжні засоби планування (наприклад, схему структури злочинної групи чи злочинних зв'язків, картки на підозрюваних із вказівкою епізодів злочину, перелік зв'язків підозрюваних тощо).

Взаємодія під час розслідування нецільового використання бюджетних коштів – це одна з форм організації розслідування, яка становить комплекс узгоджених заходів не менше двох не підпорядкованих один одному суб'єктів взаємодії, яка ґрунтується на чинному законодавстві та спрямована на вирішення завдань кримінального провадження. Серед основних видів процесуальних форм взаємодії слідчого із співробітниками оперативних підрозділів під час розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами, можна виокремити: 1) скерування слідчим на підставі ч. 2 ст. 40 КПК України письмових доручень на проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій; 2) використання матеріалів, що були зібрані оперативними підрозділами з дотриманням вимог ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність», у яких зафіксовано приклади нецільового використання бюджетних коштів; 3) залучення співробітників оперативного підрозділу до участі в проведенні С(Р)Д; 4) доручення здійснення розшуку підозрюваного в нецільовому використанні бюджетних коштів у порядку ст. 281 КПК України, якщо місцезнаходження останнього невідоме чи він переховується від ОДР; 5) доручення виконати ухвалу слідчого судді про здійснення приводу, відповідно до положення ст. 143 КПК України.

5. На початковому етапі розслідування як невідкладні процесуальні дії найдоцільніше проводити: тимчасовий доступ до документів, обшук, огляд документів та допити. Серед документів, які слідчому варто отримати та проаналізувати, потрібно назвати такі: 1) нормативно-правові акти, які визначають правила формування, розподілу й використання бюджетних коштів; 2) планові документи, у яких визначено підстави надання, обсяг, розподіл та цільове призначення бюджетних коштів; 3) документи, що визначають посадове становище, компетенцію службової особи, яка є суб'єктом злочину; 4) документи, що визначають організаційно-правовий статус та джерела фінансування підприємства, установи, організації, де було вчинено злочин;

5) документи бухгалтерського обліку та фінансової звітності; 6) документи, що свідчать про укладання певних договорів та є підставами для їхньої оплати.

Тимчасовий доступ до документів треба проводити тоді, коли слідчий хоче ознайомитися з певними документами, зробити з них копії чи здійснити їх виїмку. Для цього слідчому потрібно в клопотанні довести, що документи: 1) знаходяться або можуть знаходитися в певної фізичної чи юридичної особи; 2) самі по собі або в сукупності з іншими речами й документами мають важливе значення для розслідування; 3) не належать до документів, що містять охоронювану законом таємницю. За умови неможливості отримати документи шляхом витребування чи тимчасового доступу, слідчому доцільно проводити обшук, до якого обов'язково залучати не менш як двох спеціалістів (інспектора-криміналіста та економіста).

Як свідків слідчий може допитати такі категорії осіб: 1) працівників контролюючих та правоохоронних органів; 2) посадових осіб розпорядника бюджетних коштів; 3) посадових осіб та працівників банківських установ; 4) працівників порушника бюджетного законодавства; 5) посадових осіб та працівників підприємств, установ та організацій, які отримали бюджетні кошти, використані з порушенням; 6) свідки інших категорій.

Серед особливостей допиту підозрюваного варто вказати таке: 1) допитувана особа добре орієнтується в бюджетному законодавстві та документах, що є в розпорядженні слідчого; 2) допитувана особа має високий освітній та інтелектуальний рівень, а також соціальний статус; 3) під час допиту здебільшого присутній захисник; 4) під час допиту є потреба показувати значний масив документів. Тому рекомендуємо слідчому під час проведення такого допиту обов'язково застосовувати технічні засоби фіксації, залучати відповідного спеціаліста та ретельно підготувати питання і в певній послідовності згрупувати документи, які він має намір показати. Також доцільно скористатися, залежно від слідчої ситуації, такими тактичними комбінаціями: «Установлення участі», «Установлення усвідомлення протиправних дій», «Установлення причетності».

6. Для наступного етапу розслідування характерними є такі типові слідчі ситуації: 1) службова особа (особи), яка вчинила нецільове використання бюджетних коштів, установлена; 2) службова особа (особи), яка вчинила нецільове використання бюджетних коштів, установлена, але вона переховується від слідства; 3) службова особа (особи), яка вчинила нецільове використання бюджетних коштів, не встановлена (або встановлено не всіх осіб (якщо це група)).

Основними тактичними завданнями наступного етапу розслідування є: 1) оцінка слідчої ситуації, що утворилася після проведення невідкладних С(Р)Д та інших заходів; 2) установлення всіх епізодів злочинної діяльності та її співучасників; 3) пошук та затримання співучасників злочину; 4) формування системи доказів із метою повідомлення підозри всім причетним до нецільового використання бюджетних коштів; 5) усунення протидії розслідуванню; 6) забезпечення відшкодування матеріальної шкоди, завданої нецільовим

використанням бюджетних коштів; 7) збір інформації про особистість підозрюваного.

Типовими версіями наступного етапу розслідування можуть бути: 1) нецільове використання бюджетних коштів вчинила одна службова особа; 2) нецільове використання бюджетних коштів вчинила службова особа за попередньою змовою з іншими службовими особами (у конкретних версіях відпрацьовується певна службова особа); 3) був лише один факт нецільового використання бюджетних коштів; 4) нецільове використання бюджетних коштів вчинялося неодноразово.

7. На наступному етапі розслідування типовим є проведення огляду місця події, одночасні допити, відібрання зразків для проведення експертизи. Огляд місця події може стосуватися випадків, коли потрібно оглянути місце, де проводились роботи з відходами, на які були виділені бюджетні кошти. Тут можуть бути ситуації – на місці огляду взагалі нічого немає чи є окремі будівлі та споруди. У першому випадку робочий етап огляду більш простий і полягає в об'єктивному описі того, що бачить слідчий на території, яка оглядається. У другому випадку робочий етап огляду вимагає від слідчого детально описати виявлені об'єкти (їхні розміри, характерні особливості, взаємне розташування, наявність під'їзних шляхів) та перевірити, що міститься всередині цих об'єктів. Рекомендовано до такого огляду залучати спеціалістів у галузі екології чи будівництва.

Потреба в проведенні одночасних допитів зазвичай виникає тоді, коли: 1) свідок або підозрюваний сумлінно помиляються чи не повною мірою правильно сприйняли обставини, пов'язані з виділенням бюджетних коштів, або після події минув значний проміжок часу, і тому окремі факти об'єктивно частково забулися; 2) один із учасників (зазвичай це підозрюваний) дає неправдиві показання (наприклад, щодо ініціатора виділення бюджетних коштів, знання про неправомірність операцій із бюджетних коштів, виконання певних дій щодо підготовки документів чи їх підписання тощо); 3) між окремими учасниками кримінального провадження існують неприязні стосунки. Під час їхнього проведення доцільно застосовувати такі тактичні прийоми: 1) поділ теми одночасного допиту; 2) зняття розбіжностей від менш значущих до більш значущих; 3) постановка запитання по суті спочатку особі, яка дає правдиві показання; 4) зміна темпу проведення одночасного допиту; 5) застосування технічних засобів фіксації.

Під час розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами, зазвичай виникає потреба відібрати зразки відбитків штампів, печаток, а також почерку чи підписів особи. Вищевказані зразки не належать до біологічних, тому для їх отримання слідчий за погодженням із прокурором повинен звернутися з клопотанням до слідчого судді й отримати ухвалу. Ухвалюючи рішення про необхідність отримання порівняльного матеріалу, слідчий має визначити: 1) які саме зразки та в якій кількості потрібні для дослідження; 2) який склад учасників; 3) час і місце проведення; 4) які технічні засоби варто застосувати. За результатами проведення цієї

процесуальної дії складається протокол, куди вносять відомості про умови та порядок отримання зразків, види та кількість зразків, особливості упаковки тощо.

Призначаючи судово-економічну експертизу, слідчий може з'ясувати такі питання, що мають значення для кримінального провадження: 1) чи підтверджується документально висновок акта перевірки щодо нецільового використання бюджетних коштів, отриманих підприємством (найменування) за бюджетною програмою (назва програми); 2) чи підтверджуються документально висновки акта перевірки контролюючого органу (номер, дата) щодо необґрунтованого перерахування бюджетних коштів на суму (зазначається) з урахуванням висновків інших видів експертиз тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Лилик В. А. Бюджет України як предмет посягання у злочинах, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2017. Вип. 3. Т. 2. С. 99–102.

2. Лилик В. А. Характеристика особи злочинця у злочинах, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 4. С. 123–125.

3. Лилик В. А. Слідчі ситуації початкового етапу розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами. *Право і суспільство*. 2017. №6. Ч. 2. С. 182–186.

4. Лилик В. А. Типові способи вчинення злочинів, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами. *Судова та слідча практика в Україні*. 2018. Вип. 6. С. 121–125.

5. Лилик В. А. Огляд місця події під час розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами. *National Law Journal: Theory and Practice*. 2018. Aprilie. P. 172–175.

2. Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Лилик В. А. Місцевий бюджет: поняття, значення та класифікація. *Сучасне державотворення та правотворення: питання теорії та практики: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса. 8–9 грудня 2017 р.)*. Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2017. Ч. 2. С. 81–84.

7. Лилик В. А. Технічна експертиза документів під час розслідування

нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами. *Актуальні проблеми прав людини, держави та вітчизняної правової системи: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції* (м. Дніпро, 6–7 квітня 2018 р.). Дніпро: ГО «Правовий світ», 2018. С. 95–97.

8. Лилик В. А. Тактика огляду документів під час розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами. *Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції* (м. Суми, 25–26 квітня 2018 р.). Суми: Сумський НАУ, 2018. Ч. 2. С. 74–77.

9. Лилик В. А. Типові способи нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами. *Актуальні питання реформування правової системи України: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції* (м. Дніпро, 6–7 липня 2018 р.). Дніпро: ГО «Правовий світ», 2018. С. 93–96.

10. Лилик В. А. Типові сліди злочину, пов'язаного з нецільовим використанням бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами. *Особливості розвитку публічного та приватного права в Україні: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції* (м. Харків, 20–21 липня 2018 р.). Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2018. С. 94–98.

АНОТАЦІЯ

Лилик В. А. Методика розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2019.

У дисертації на основі вивчення норм вітчизняного законодавства, наукових праць, узагальнення судово-слідчої практики та офіційної статистики подано криміналістичну характеристику нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами. Як основні елементи такої характеристики розглянуто: предмет посягання, спосіб вчинення злочину, особа злочинця та сліди злочину. Виокремлено типові слідчі ситуації початкового та наступного етапів розслідування, запропоновано алгоритми дій слідчого в кожній із них та описано особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій. Охарактеризовані форми взаємодії слідчого під час розслідування з оперативними підрозділами Національної поліції України та іншими суб'єктами. Основними процесуальними формами використання спеціальних знань під час розслідування нецільового використання бюджетних коштів, виділених на роботу з відходами, є залучення спеціаліста до огляду, допиту, обшуку та призначення судових експертиз (економічної, будівельно-технічної, технічної експертизи документів та почеркознавчої).

Ключові слова: бюджетні кошти, досудове розслідування, криміналістична характеристика, методика розслідування, нецільове використання, слідча ситуація, слідчі (розшукові) дії.

АННОТАЦІЯ

Лылык В. А. Методика расследования нецелевого использования бюджетных средств, выделенных на работу с отходами. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальный университет «Львовская политехника» Министерства образования и науки Украины, Львов, 2019.

В диссертации на основании изучения норм отечественного законодательства, научных работ, обобщения судебно-следственной практики и официальной статистики дана криминалистическая характеристика нецелевого использования бюджетных средств, выделенных на работу с отходами. В качестве основных элементов такой характеристики рассмотрены: предмет посягательства, способ совершения преступления, личность преступника и следы преступления. Выделены типичные следственные ситуации первоначального и последующего этапов расследования, предложены алгоритмы действий следователя в каждой из них и описаны особенности тактики проведения отдельных следственных (розыскных) действий. Дана характеристика форм взаимодействия следователя во время расследования с оперативными подразделениями Национальной полиции и другими субъектами. Основными процессуальными формами использования специальных знаний во время расследования изучаемого преступления являются привлечение специалиста к осмотру, допросу, обыску и назначение судебных экспертиз (экономической, строительно-технической, технической экспертизы документов и почерковедческой).

Ключевые слова: бюджетные средства, досудебное расследование, криминалистическая характеристика, методика расследования, нецелевое использование, следственная ситуация, следственные (розыскные) действия.

SUMMARY

Lylyk V.A. Methods of investigation of misuse of budget funds allocated for waste management. - On the rights of the manuscript.

Thesis for PhD in Law in speciality 12.00.09 - Criminal Procedure and Criminalistics; forensic examination; operative-search activity. - Lviv Polytechnic National University of Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2019.

In the presented thesis on the basis of studying of norms of national legislation, scientific works, generalization of judicial investigative practice and official statistics the forensic characteristic of misuse of budgetary funds allocated for work with waste is presented. The main elements of such a characteristic are considered: the subject of

the attack, the method of committing the crime, the person of the offender and the traces of the crime. The three typical investigative situations arising at the initial stage of the investigation of misuse of budget funds are outlined, strategic, intermediate and tactical tasks for each situation are outlined, as well as the algorithm of the investigator's actions aimed at solving these tasks is proposed. Objective and subjective factors that influence the resolution of investigative situations are considered. Taking into account the general theoretical provisions of forensics about the system of investigative versions, the general and specific standard versions are offered, which can be nominated and verified by the investigator. Forms of the investigator's interaction during the investigation with the operational units of the National Police and other entities are described. Typical investigative situations occurring at the next stage of the investigation are described, basic tactical tasks of the investigator for each of them are outlined, and typical investigative versions are proposed that need to be checked in parallel or with those already advanced at the initial stage. The main procedural forms of the use of special knowledge in the investigation of misuse of budget funds allocated for work with waste are the involvement of a specialist in the review, interrogation, search and appointment of judicial expertise (economic, construction, technical examination of documents and handwriting). Typical situations are described where there is a need for simultaneous interrogation (usually related to discrepancies in the testimony of witnesses and the suspect), as well as situations where it is not recommended to conduct simultaneous interrogation. An algorithm for the investigator's action in obtaining samples for examination is presented.

Key words: budgetary funds, pre-trial investigation, forensic characteristics, investigation technique, misuse, investigative situation, investigative actions.

Підписано до друку 22.10.2019 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Зам. № 154-19.

ТзОВ «Растр - 7»
79005, м. Львів, вул. Князя Романа, 9/1
тел./факс: (032)235-52-05, e-mail:rastr.sim@gmail.com
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ЛВ №22 від 19.11.2002 р.